

OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

Yusupov Hamza Safarovich

O'ZBEKISTON DAVLAT JISMONIY TARBIYA VA SPORT UNIVERSITETI

tibbiyot fakulteti ichki kasalliklar kafedrasida o'qituvchisi MAVZUSI:

“Tibbiy ramzlar”.

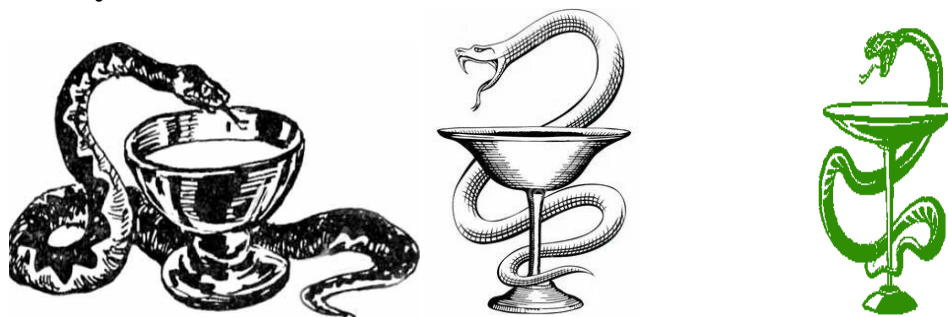
Xulosa (Annotatsiya)

Ushbu maqolada tibbiyotga kirish fanining “Tibbiy ramzlari (tibbiy emblema, tibbiy bayroq, tibbiy xalat)” mavzusi bayon etilgan.

Hozirgi vaqtda butun dunyoda tan olingan va ishlatilib kelinayotgan tibbiy ramzlarning yuzaga kelishida, o'ziga xos tarixiy jarayonni bosib o'tishi va aholi o'rtasida bu ramzga bo'lgan hurmat - e'tiborning yuqoriligi aks ettirilgan.

- kalit so'zlar : tibbiy belgi (emblema), tibbiy bayroq, oq xalat.

-Tibbiy ramz (simvol)lar-tibbiy belgi, tibbiy bayroq, oq xalat..lar to'g'risida tarixiy ma'lumotlar:

Birinci marta pentagram tasviri arxeologlar tomonidan qirol Uruk davrida (miloddan avvalgi 3000-yillar) Qadimgi Bobilda olib borilgan qazishmalar paytida topilgan. Tibbiyotning ramzi sifatida u qadimgi YUnonistonda, xususan, asoschisi Pifagor hisoblangan Crotonian tibbiyot maktabida qabul qilingan.

CICR

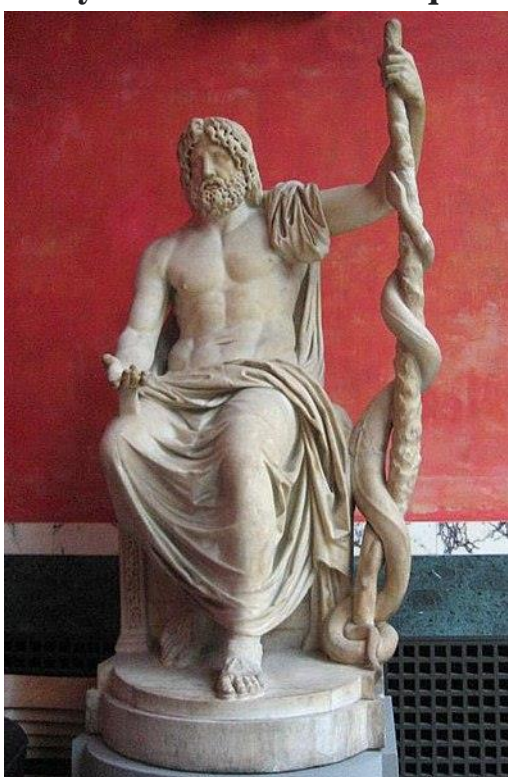
Qizil Xoch va Qizil YArim Oy tarixi 1859 yilda Genri Dyunant Solferino jangiga guvoh bo'lgan, shundan so'ng minglab yarador askarlar jang maydonida yordamsiz qolgan. Bularning barchasi sanitariya va tibbiy xizmatlarning o'ziga xos belgisi yo'qligi sababli sodir bo'ldi. 1863 yilda Jenevada xalqaro konferensiya bo'lib o'tdi, u jang maydonida armiya sanitariya xizmatlarining past samaradorligi muammosini

hal qilishga harakat qildi. Konferensiya ishtirokchilari emblemani tasdiqladilar: oq fonda qizil xoch yarador harbiy xizmatchilarga yordam berish jamiyatlarining o'ziga xos belgisi sifatida qabud qilingan.

Milliy Qizil Xoch va Qizil YArim Oy Jamiyatlari. 1864 yilda Jeneva konvensiyalarining birinchisi qabul qilindi va qizil xoch Diplomatik konferensiya tomonidan qurolli kuchlarning tibbiy xizmatlarining o'ziga xos belgisi sifatida tan olingan. Qizil xoch va qizil yarim oy dunyodagi eng taniqli belgilardan biridir. Asosan musulmon mamlakatlarida qizil xoch emblemasi o'rniga qizil yarim oy an'anaviy tarzda qo'llaniladi.

Tibbiy ramzda ilon tasviri qanday paydo bo'lgan?

Qadimda yunon tibbiyoti xudosi Appalon Asklepining o'g'li Aiskalipis xaykali, Asklepining ramziy tayog'iga spiral xolatda o'ralgan ilon bilan ushlab turibdi.

ACLEPIY XALQLARI - eng mashhur tibbiy gerbidir. Tibbiyoti xudosi Appalon Asklepining o'g'li Aiskalipis qo'lida tayoq shaklida tasvirlangan, unda ilonning boshi o'ralgan. Afsonaga ko'ra, Aiskalipis tibbiyotining (Rim mifologiyasining (Rim mifologiyasi) eng mohir shifokor bo'lgan va hatto o'liklarni tiriltirish ham mumkin bo'lgan. Bir marta uni Krik qirolining saroyiga taklif qilishdi - SHoh Asklikei O'lgan o'g'lini tiriltirishni so'rashadi. Tabib shoh oldida o'zi bilan olib kelgan ilonni o'ldirib, bir giyohni o'lgan ilon og'ziga solib qayta tiriltiradi. Aselprius bu o'simlik shifo ekanligini angladi, va tabib o'g'lini tiriltirdi.

Tibbiy simvollarning kelib chiqishi

Turli davrlarda turli madaniyatlardagi tibbiy simvollar hayot va o‘lim, sog‘liqni va kasallikni qabul qilishni aks ettirdi, shifokor namunasi va davolash usullari haqida eslatdi.

Tibbiyotning eng keng tarqalgan ramzi ilon bilan qadah. Uning vujudga kelish tarixi SHarq, Misr va YUnoniston, YAngi dunyo qadimgi sivilizatsiyalarining ming yillik tarixiga kiradi. Ilon Qadimgi Misrdagi vrachlik homiysi Izida jasadini qamrab oladi.

ILON

Ilon — donolik va qudratning an‘anaviy ramzi. Qadimgi SHarq davlatlarining afsonalari va afsonalarida ilon tabiati, ko‘pincha suv tabiati bilan bog‘liq. Qadimgi Misr ertagi kema halokatiga uchragan va to‘lqin bilan mo‘jizaviy orolga tashlangan dengizchi haqida hikoya qiladi. Tez orada u kuchli shovqinni eshitdi: “Daraxtlar titrab, er silkinib ketdi. Men yaqinimni ko‘rib chiqib, bu ilon ekanini aniqladim. Uning uzunligi 30 tirsagi, soqoli 2 dan ortiq tirsagi bor. U oldinga siljiydi ". Ilon ushbu ertoqda afsonaviy e‘tiborli mamlakat, “xo‘jaliklar mamlakati ” –“ Punt knyazi ” deb atanadi. YAna bir misrlik ertak dengiz tubidagi ajoyib kitobni o‘lmas ilon haqida hikoya qiladi.

Vavilon va Assiriyaning xiyonatlari, yahudiy va abissin afsonalari tarixgacha bo‘lgan davrlarni ilon podsholigi bilan bog‘laydi. Bu haqda abissa afsonasi: “Buyuk ilon mavjud; u efiopiya erining podshosi; unga barcha hokimlar qo‘llab-quvvatlanadi va uni olib keladi

QADAX

Tibbiyot ro‘yxati sifatida tushuntirilishi haqidagi eng keng tarqatilgan faraz uni Qadimiy SHarq mamlakatlaridagi qurg‘oq va cho‘l mamlakatlarida osmondan suzilayotgan chuqur suv qabul qilinishi bilan bog‘liq. Suv bu erda asmonlarning safari bo‘lgan. Qimmatbaho namni qo‘lga olish va saqlash mumkin bo‘ldi. Suv etkazib berish to‘g‘risidagi do‘stlar hayotni saqlash va kasallikdan shifo qilish to‘g‘risidagi iltimoslar bilan birga bo‘ldi. Qadimgi Misr stelida tasvirlangan bemor xudolarga murojaat qilib, qo‘lida idishni ushlab turadi.

Hassa-tayoq-aso

Asklepiya asasi, uning atrofida ilon o‘ralgan, odatda, ishlanmagan yog‘och tayoq shaklida tasvirlangan. U er bilan aloqani va shifokorning uzoq sayyohlashini bildiradigan yo‘l asalarini rivojlantiradi. Qadimiy Hindiston tibbiyot traktatlari shifokorga asxonaga esa bo‘lishni tavsiya qildi, chunki bemorlar tajribali va

keksalarga ko‘proq ishondi. Bu haqda Sushrut va CHaraka yozishdi.

Ko‘pchilik xalqlarda haligacha ibodatxonalarda avliyolar haykallarida qog‘oz varaqasida yozilgan iltimoslarni qoldirish odati mavjud. Asklepiya qo‘lidagi tuxum — butun tirik, shuningdek, xudolar bemorga tiklanib qaytaradigan yangi hayotning ramzi.

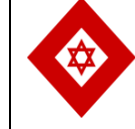

Tarixiy parallellar: Tuxum g‘arb uchun ham, sharqiy naturfilosofiya uchun ham tirik boshlanishining ramzi edi. Taniqli o‘rta asr ensiklopedisti Biruniy hind mifologiyasi va sharqiy tuxum ta‘limoti haqida hamma boshlangach, X asrda shunday deb yozgan: "Tibbiyot asoschisi o‘z xudosi Asklepiy haqida yunonlar bunday qarashlarga ega bo‘lgan. Ular uni rasmiylashtirganda, ular, pn

PENTAGRAMMA

Pentagram - besh burchakli yulduz. Uning kelib chiqishi tarixi Misr va Mesopotamiyaga boradi. Bu sehrlil belgi o‘sha paytdagi taniqli besh sayyora (YUjupiter, Merkuriy, Mars, Saturn va Venera) bilan bog‘langan va kasallik va baxtsizlikka sabab bo‘lgan ruhlarga qarshi talisman sifatida ishlatilgan. Pentagrammaning tasviri birinchi marta arxeologlar tomonidan Uruk IV hukmronligi davridagi Qadimgi Babil qazishmalarida topilgan (miloddan avvalgi 3000 yil). Tibbiyot ramzi sifatida u Qadimgi YUnonistonda, ayniqsa, Pifagora asoschisi deb hisoblanadigan Kroton tibbiyot maktabida qabul qilingan. Pifagoreyaliklar o‘z murojaatlarini « Saqlash! » degan so‘zlar bilan boshladilar va shu bilan birga pentagrammani sog‘liqning nishoni sifatida qo‘yishdi.

Evropada xristianlik tarqalgan davrda pentagramma qashshoq belgi hisoblangan va tez-tez barmoqlari yorilgan inson qo‘lining tasviri bilan almashtirilgan. Biroq, keyinchalik undan insonni qo‘llab-quvvatlaydigan nishoncha sifatida foydalanish

Tibbiyot emblemasi:

						
Asklepiya» Hayot yulduzi	Asklepiya tayog‘i	Halqaro qizil krest emblemasi	Halqaro qizil yarim oy emblemasi	Qizil Magen David emblemasi	«Emblema IFRC»- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies- Xalqaro Qizil Xoch va Qizil YArim Oy Jamiyatlari Federatsiyasi	Gigiei chashkasi - Gigieya, shuningdek Gigeya, yoki Gigiya, —grek afsonalariga ko‘rasalomatlik qirolichasi, qizi Asklepiya va Epionъ yoki Afina uning malikasi sanalgan.

O‘zbekiston respublikasida tibbiy belgi (emblema qadahga o‘ralgan ilon rasmi) quyidagi joylarda ishlatilgan.

 <p>World Health Organization</p>		
<p>BMT qoshida tuzilgan jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti(JSST)</p>	<p>O‘zbekiston Respublikasi sog‘liqni saqlash vazirligi</p>	<p>O‘zbekiston Respublikasi sog‘liqni saqlash vazirligining JSST bo‘limi</p>

 <p>Фарғона тумани Тиббиёт бирлашмаси</p>		
<p>Viloyat va tuman tibbiyot birlashmalariga tegishli muassasalar</p>	<p>Dorixonalar</p>	<p>Davlat sanitariya nazorat markazi va bo'limlari</p>
		
<p>Mudofaa vazirligi tibbiyot xizmati</p>	<p>O'zbekiston Respublikasi bojxona nazorati</p>	<p>Toshket davlat tibbiyot akademiyasi</p>
		
<p>Samarqand davlat tibbiyot unversiteti</p>	<p>Toshkent davlat pediatriya institutu</p>	<p>Buxoro davlat tibbiyot institutu</p>

		
<p>Farg'ona jamoat salomatligi insituti</p>	<p>Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali</p>	<p>Guliston davlat universiteti tibbiyot fakulteti</p>
		
<p>O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti tibbiyot fakulteti</p>	<p>Tibbiyot texnikumlari</p>	<p>O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash a'lochisi ko'krak nishon</p>
		
<p>O'zbekiston Respublikasi SSVga qarashli tibbiyot muzeyi</p>	<p>O'zbekiston Respublikasi SSVning (elektron) tibbiy portali</p>	<p>O'zbekiston Respublikasi SSV davlat ilmiy tibbiy kutubxonasi.</p>

Tibbiyotda keng qo'llanilib kelayotgan ikkinchi belgi yarim oy va qizil xoch belgisi:

Bemorlarni bir joydan ikkinchi joyga tashishda uzoq vaqt talab etilganda 3 xil yo'l bilan ko'chiriladi(evakuatsiya): quriqlik transportlari (avtomobil, poezd, traktor, jonovor qo'shilgan aravalar..), havo transportlari(samalyot, vertalyot,derjabillar...), suv transportlari(kema, kayiq, kater, sollar...). shahar ichida yaqin masofada asosan sanitar avtomobillardan foydalaniladi.

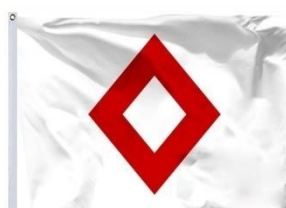

Yarim oy va qizil xoch belgichi yuqoridagilardan tashqari tez tibbiy yordam so'mkalarida, tibbiy dori qutilarida, harbiy sanitar yo'riqchi va ko'ngilli birinchi yordam ko'rsatuvchilar elkasidagi bog'lamda keng qo'llanilgan.

Tibbiy bayroqlar: **Halqaro qizil yarim oy va qizil xoch jamiyati federatsiyasi**

Tez tibbiy yordam mashinasi belgilari:

Эмблема скорой помощи в России
(ГОСТ Р 50574-2002)

Варианты эмблемы скорой помощи в странах с преобладающим мусульманским населением

Эмблема скорой помощи в Израиле

**Эмблема, преобладающая в западных странах (т.н. "звезда жизни" или "star of life") на основе символа посоха Асклепия (Эскулапа).
Используется также в некоторых странах б. СССР**

Варианты на основе символов посоха Асклепия и кадуцея (некоторые штаты США)

Вариант эмблемы скорой помощи в СССР

Tibbiy xalatlari:

- Nega tibbiyot xodimlari oq kiyimda? Muhtoj yordamchi belgisi. Masalan, 19-asrning ikkinchi yarmigacha jarrohlari xalatlardan umuman foydalanmagan. Buning o'rniga apron va ba'zan englar kiyildi va hatto jiddiy operatsiyalar paytida ham. Hech qanday niqob yoki qalpoq yo'q edi. Bundan tashqari, shifokorlar forma uzoq vaqtdan beri mavjud bo'lgan rahm-shafqat hamshiralari bilan farqli o'laroq, hech qanday kombinezon kiymagan. Rahm-shafqat opa-singillari boshqacha tarzda "Masihning kelinlari" deb atalgan: O'rta asrlarda bunday kasalxonalar va kasalxonalar yo'q edi, shuning uchun tibbiy yordamga muhtoj bo'lganlar. monastirlarda statsionar davolangan. Monastir shifoxonalarida rahm-shafqat hamshirasining an'anaviy kiyimi - oq fartuk va oq ro'moli quyuc uzun ko'ylak. **Oq rang Qutqaruvchining ramzi**, shifokorning oq paltosi - muammoga yordam berish ramzi hisoblangan.

**Тиббиёт ходимлари учун оқ халат
қачондан тиббий символга айланган.**

- Faqat 1860-yillarda ingliz gigienisti Jozef Lister antiseptiklarning butun nazariyasini ishlab chiqdi va shundan, umuman olganda, tibbiy xalatlarning tarixi boshlanadi. Liboslar asta-sekin paydo bo‘ladi, garchi har doim ham oq bo‘lmasa ham, maskalar ham..
- Nemislar, ehtimol, 1870 yilgi Franko-Prussiya urushi paytida oq xalatlarni birinchi bo‘lib doimiy amaliyotga joriy qilganlar. 20-asrning boshlariga kelib, jarrohlik muolajalarida oq xalat, qalpoq va niqobdan foydalanish allaqachon keng tarqalgan edi. Lekin faqat
- 1918 yilda o‘n millionlab odamlarning hayotiga zomin bo‘lgan ispan grippining global epidemiyasidan so‘ng xalat va qalpoq kiyish nafaqat jarrohlar, balki boshqa ixtisoslik shifokorlari orasida ham keng tarqalgan hodisaga aylandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Змея и крест. Как появилась медицинская символика 30.09.2017 00:17Константин Кудряшов ” Гигиеня — в греческой мифологии богиня здоровья.” / Zwiebackesser / Shutterstock.com.
2. Происхождение медицинских символов 22 апреля 2009 В разные времена в разных культурах медицинские символы отражали восприятие жизни и смерти >> «Медицина в зеркале истории» Светлана Марковна Марчукова.
3. Журнал Международный студенческий научный вестник. – 2018. – № 6 Дата публикации 12.12.2018 Раздел Медицинские науки УДК 61(091)(07) ПРОИСХОЖДЕНИЕ МЕДИЦИНСКИХ СИМВОЛОВ.
4. Бабенко И.С. ПРОИСХОЖДЕНИЕ МЕДИЦИНСКИХ СИМВОЛОВ // Международный студенческий научный вестник. – 2018. – № 6. ;
5. URL: <https://eduherald.ru/ru/article/view?id=19348> (дата обращения: 19.10.2023).

